

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора

Гулак Олени Василівни на дисертаційне дослідження Небитової Наталії Юріївни на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Торгівля людьми є складною соціальною проблемою, яка порушує основні права людини. В свою чергу, Конституція України проголошує, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Дослідження адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми є вкрай важливим та необхідним для подальшого вдосконалення державного адміністративного апарату у цій сфері. Саме цими обставинами обумовлена актуальність дослідження.

Можна цілком погодитися із твердженням здобувачки, що розроблення ефективної взаємодії різних суб'єктів із протидії домашньому насильству є актуальним питанням внутрішньої політики держави. Через погіршення соціально-економічного становища, внутрішнього переміщення значної частини населення в результаті збройного конфлікту на сході України, потреба покращення роботи державного механізму у цій сфері наразі лише актуалізувалась.

Водночас, як звертає нашу увагу здобувачка, все ще актуальними постають прояви неадекватності прикладених зусиль офіційної влади щодо ідентифікації жертв торгівлі людьми та стійкої відсутності довіри до здатності відповідних органів захищати постраждалих. Тому, зрозуміло, що актуалізація піднятого питання є високою не тільки для органів і установ державного сектору, а й для громадських інституцій в Україні, які сьогодні займають визначальне місце серед неурядових організацій, що працюють у цій сфері.

Саме тому дисертаційне дослідження є не лише актуальним та своєчасним, а й надзвичайно корисним для наукової спільноти й, зокрема, нормотворців, оскільки в ньому вирішуються питання адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми у цілому.

Робота характеризується системним підходом до предмету дослідження. Окреслені завдання дослідження відповідають його загальній меті, яка полягає в тому, щоб на підставі комплексного аналізу чинного законодавства, міжнародних стандартів і європейських практик у сфері протидії торгівлі людьми розв'язати наукове завдання стосовно визначення адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями, сформулювати пропозиції й рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері. У роботі теоретичні принципи поєднуються з практичними знаннями по обраній тематиці дослідження.

Дисертаційне дослідження узгоджується із правилами побудови та здійснення комплексних наукових пошуків, вироблених методологічною наукою й стандартами оформлення отриманих результатів у ході його проведення. Здобувачка на належному рівні використовує низку методів і прийомів наукового пізнання, які є характерними для наукових робіт, й використання яких дозволило сформулювати авторські дефініції у сфері взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, виявити закономірності та обґрунтувати висновки й рекомендації щодо змін до системи чинного законодавства.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації забезпечується, в першу чергу, вдалим використанням відомих наукових методів обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій, які корелюються із визначеною метою та сформульованими завданнями. Дослідження здійснено на основі аналізу вітчизняних, зарубіжних та міжнародних положень законодавчої доктрини, судової практики окремих країн, а також чисельних публікацій

теоретиків та практиків, обізнаних у колі досліджуваних питань. Методологічною основою дослідження слугувало використання провідних методів здійснення наукових пошуків – аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, контент-аналізу, сходження від абстрактного до конкретного, класифікації, групування та низки інших.

Здобувачка ґрунтовно підійшла до історіографії дослідження, що складається з праць науковців із адміністративного права, теорії держави та права, інших правових галузей, у яких висвітлюються засади та принципи діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у досліджуваній сфері. Комплексний підхід до розкриття проблематики забезпечив високий рівень наукової новизни отриманих результатів, теорія права вміло поєднана з практикою діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам, що ставляться до такого виду досліджень. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень у межах адміністративної науки, що послідовно розкриває адміністративно-правові засади та теоретико-правові підходи щодо розуміння сутності взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми в Україні як однієї із важливих компонентів інтегрованої системи заходів подолання вказаного глобального суспільно-небезпечного явища. За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення і висновки, запропоновані особисто здобувачем. Особливої уваги заслуговують такі як: 1) *вперше* авторкою: сформовано категорійно-поняттєву визначеність правового концепту «взаємодія органів Національної поліції України з іншими суб'єктами у сфері протидії торгівлі людьми» як процесу свідомого впливу таких суб'єктів (індивідуальних чи колективних) один на одного задля досягнення нормативно закріплених спільно визнаних цілей з метою забезпечення інтегрованого підходу до подолання цього суспільно-небезпечного явища; запропоновано розроблення та затвердження нормативно-

правового акту загального характеру під назвою: «Положення про взаємодію органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями», що визначатиме правові основи, загальну мету, принципи, завдання, повноваження взаємодіючих сторін, характер партнерства та його обсяг, на підставі якого і мають, власне, розроблятися більш деталізовані акти (порядки, інструкції), що визначатимуть конкретних партнерів (сторін) взаємодії, цільові групи (дітей, жінок, іноземців тощо) та заходи спільно-скоординованої діяльності, у тому числі, щодо протидії торгівлі людьми як за звичайних умов, так і під час дії правового режиму воєнного стану; 2) *удосконалено*: категорійно-поняттєве та сутнісно-змістове наповнення термінів «попередження/запобігання», «боротьба», «захист», «взаємодія», що стало основою для формування висновку про їхню самостійність як елементів комплексної інтегрованої системи протидії торгівлі людьми в Україні; розуміння терміну «адміністративно-правові інструменти взаємодії суб'єктів протидії торгівлі людьми в Україні» як «визначену адміністративно-правовими нормами сукупність засобів і способів практичного втілення повноважень таких суб'єктів, направлених на реалізацію спільних дій з метою протидії торгівлі людьми»; визначення адміністративної процедури взаємодії органів Національної поліції України з громадськими інституціями як «спільно-стандартизованих послідовних дій, які направлені на протидію та недопущення у майбутньому торгівлі людьми» з уточненням про відсутність законодавчого закріплення поетапності реалізації таких дій, що є негативним фактором побудови взаємовідносин між державою та суспільством загалом.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових виданнях. Дисертаційне дослідження виконано автором самостійно із використанням значної історіографічної та джерельної бази. Праця є системною, комплексною та логічно сформованою. Положення, висновки та пропозиції – обґрунтовані на основі особистих досліджень та практичної діяльності автора. При використанні для аргументації власних положень і висновків, напрацьовань інших учених обов'язково робились посилання.

Структура дисертації грамотно побудована і логічно продумана, відповідає вимогам МОН та завданням, які поставила перед собою авторка. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основні результати роботи відображено у десяти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук та п'ять тез доповідей, які оприлюднено на п'яти міжнародних науково-практичних конференціях.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Небитової Н.Ю. «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» можуть бути рекомендовані для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій, монографій та планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, необхідно спрямувати увагу на деякі дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. В межах удосконалення нормативно-правових засад у досліджуваній вами сфері суспільних відносин, вами запропоновано розроблення та затвердження нормативно-правового акту загального характеру під назвою: «Положення про взаємодію органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями». Підтримуємо таку авторську пропозицію. Водночас, вважаємо більш доречним розмежувати відповідні нормативи, виходячи з окремої специфіки взаємодії органів Національної поліції України з державними та окремо – громадськими інституціями. Окрім того, таке твердження ґрунтується і на змісті другого розділу, де окремо представлена специфіка такої взаємодії: у вигляді «адміністративно-правових інструментів» - з державними інституціями та «адміністративними процедурами» – з громадськими.

2. На сторінці 36 Вашого дослідження, робиться висновок, що попередження, боротьба, захист та взаємодія є важливими елементами, що входять у систему протидії торгівлі людьми, кожен з яких вимагає різної динаміки у плануванні політики та програм. Частково ми погоджуємося із вказаним, але чому не вказується на такий важливий елемент як «профілактика». Адже, саме за допомогою профілактичних заходів в основному і здійснюється попередження вчинення будь-яких проступків. Крім того, дискусійним вбачається й використання терміну «попередження» замість «запобігання».

3. У підрозділі 1.1. при аналізі системи суб'єктів, що протидіють торгівлі людьми, Вами зовсім не приділена увага тій ролі, що відіграють суди у зазначеній діяльності. Так, суди і судді не вказані у Законі України «Про протидію торгівлі людьми» як суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, однак, на нашу думку, їх місце і роль треба було проаналізувати та визначити. Адже, система суб'єктів протидії торгівлі людьми повинна використовувати комплексний підхід та розуміти важливість судового розгляду справ в рамках загальної стратегії протидії вказаного суспільно-небезпечного явища. Тим паче у межах висновків вами запропоновано «посилення національних механізмів міжгалузевої співпраці та координації між правоохоронними органами та судовою системою (Франція)».

4. Як на недолік, хотілось би вказати, зокрема, на відсутність аналізу взаємодії Національної поліції України щодо надання медичної допомоги жертвам торгівлі людьми. Адже як показують статистичні дані, жертви, які експлуатувалися в секс-індустрії, особливо часто страждають на різні види вірусних захворювань, в тому числі і СНІДу. Тому вкрай важливо налагодити співпрацю з організаціями, що надають допомогу жертвам торгівлі людьми, та експертами, що працюють у сфері охорони здоров'я й мають необхідні професійні компетенції.

5. На сторінці 83, авторкою меморандуми про співпрацю та взаєморозуміння класифіковано як міждержавні нормативно-правові акти, які допомагають на рівні різних національних міністерств, відомств та

уповноважених органів налагодити ефективну співпрацю й реалізовувати різні міжнародні проекти, які покликані припинити торгівлю людьми на всіх континентах. Однак, на нашу думку, меморандуми часто використовують і національні органи, служби, а також і громадські інституції, – власне, для регламентації довготривалої співпраці у зазначеній сфері.

Зазначені зауваження є репрезентацією масштабу дослідження, яке виходить за рамки однієї наукової праці та потребує подальших наукових обґрунтувань із врахуванням вказаних рекомендаційних позицій. На загальне позитивне враження від роботи вони не впливають, однак стимулюють до більш ґрунтовних подальших наукових пошуків.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій авторки фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Небитової Н. Ю. є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертаційне дослідження Небитової Наталії Юріївни на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми», представлене на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною у розкритті адміністративно-правових засад та теоретико-правових підходів щодо розуміння сутності взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми в Україні як однієї із важливих компонентів інтегрованої системи заходів подолання вказаного глобального суспільно-небезпечного явища, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до

оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її авторка – Небитова Наталія Юріївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**Професор кафедри адміністративного
та фінансового права
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор юридичних наук, професор**

Олена ГУЛАК

